

בני הפנר

פיצויים למס – אניגמה שעד היום כולם מתקשים לעכל אותה

20180709

פלוגי מבוטח בפוליסת עדיף משנת 1995 בשכר 24,221 ₪ והפרשות מלאות. האם יהיו פיצויים חייבים בעזיבת עבודה? נתחיל מהסוף. אם במסלול סכום ביטוח מבוטח שבו הריסק בערך המרבי, למרות שהתקרה היא רק 12,230 ₪, התשובה היא לא! נראה בלתי מציאותי, אבל זו המציאות אשר תוסבר בהמשך.

קצת היסטוריה – עד סוף 1990

בקופת גמל, הריבית שמקורה בצבירת הפיצויים, נותרת בתוך צבירת הפיצויים. נניח הפרשה בשיעור $5+5+8.33$ על שכר 10,000 ש"ח. בתום 10 שנים, בהנחת תשואה נטו בשיעור 3%, הצבירה הכוללת היא בסך 255,654 ₪. מתוכה, 116,206 ₪ בסעיף פיצויים והיתרה בסך 139,448 ₪ בסעיף תגמולים. פוליסות הביטוח בהן הפרשה לפיצויים התנהגו באופן שונה. באותו שכר, באותן הפרשות ובאותה ריבית, בפוליסת חיטכון טהור הצבירה הכוללת (בנטרול תת שנתיות, גורם פוליסה וכדומה) היא בסך 255,654 ₪. הצבירה הכוללת זהה, אולם, צבירת הפיצויים היא רק 100,000 ₪ והיתרה בסך 155,654 ₪ בסעיף תגמולים. למה? הסיבה היא שערך פדיון הפיצויים בפוליסות הוגדר לפי הפרמיות כשהן משוערכות למדד. והיתרה אלה הם תגמולים. כלומר, כל הריבית של הצבירה בפיצויים מועתקת לתגמולים. אם נניח שכר בגובה התקרה על פני 35 שנה בריבית של 4% נראה כי פדיון הפיצויים בפוליסה שווה בדיוק לתקרה בסך 428,050 ₪, ופדיון התגמולים שווה לסכום בסך 1,589,343 ₪ שמתוכו 489,077 ₪ הוא מרכיב הריבית של צבירת הפיצויים אשר הועתקה מהפיצויים אל התגמולים. ואיך הייתה נראית ההתחשבות בעזיבת עבודה:

סכום הפיצויים בהתחשבות מול המעביד	סכום הפיצויים שהוכנס לטופס 161	ביטוח מנהלים
₪ 428,050	₪ 428,050	
₪ 917,127	₪ 917,127	קופת גמל

לה הראי את מס הכנסה. ENN הראיני.

המשך ההיסטוריה – משנת 1991

מס הכנסה התרגז (בצדק?) ואמר שני דברים:

1. לא יכול להיות שמרכיב הריבית על הפיצויים לא יובא בחשבון.
2. לא יכול להיות שחלק מהפרמיה לפיצויים שרכשה אף היא ריסק לא תובא בחשבון (אם לדוגמה יש פוליסת עדיף יסודי על שכר 10,000 ₪ במבנה הפרשה $5+5+8.33$, הרי הפרמיה שקונה ריסק יסודי היא כל ה-1,833 ₪ ולא רק 1,000 ₪ שמקורם בתגמולים).

למען האמת, אני משוכנע שהוא היה עצבני הרבה שנים בעניין, אבל רק בשנת 1991 הבשיל השינוי. בשנת 1991 הגיע לעולם מונח חדש שנקרא **פדיון פיצויים למס**. זה מונח תחשיבי בלבד שתכליתו להיות המספר עליו יתחשב המבוטח מול מס הכנסה. כלומר, זה הנספר אשר יוזן לטופס 161. כל השאר נותר ללא שינוי. כלומר:

- מרכיב ריבית הפיצויים, עדיין הועתק לתגמולים.
- פדיון הפיצויים עדיין נותר לפי פרמיית פיצויים משוערכת (נתעלם לצורך הדיון מנושא השתתפות ברווחים).
- פרמיית פיצויים עדיין השתתפה ברכישת ריסק.

אז מה השתנה?

כאשר באת להתחשבן מול מס הכנסה, לטופס 161 הוכנס עתה הערך **פדיון פיצויים למס**.

איך מחשבים פדיון פיצויים מס?

הערך מחושב לפי מה שנקרה נוסחת פלדמן, על שם זאב פלדמן שהיה באותו זמן סגן נציב מס הכנסה. נתרכז בפוליסה בהפרשה שוטפת ונגדיר:

A – ערך פדיון כולל בפוליסה.

P – שיעור הפרשה לפיצויים.

R – שיעור הפרשה כוללת.

T – פקטור שנקבע לפי סוג הפוליסה. לפוליסת עדיף שבה נתרכז הפקטור היה 0.9.

Z – פדיון פיצויים למס.

$$Z = \frac{A * P}{R * T}$$

כל הזכויות שמורות לבני הפנר. אין לשכפל, להעתיק, לצלם, לתרגם, ולעשות שימוש כלשהו בתוכן מסמך זה בחלקו או במלואו למעט לקריאה למי שקיבל רשות לכך.

דוגמא ראשונה – ערך פדיון פיצויים למס נמוך מערך פדיון הפיצויים

פלוגי בוטח בעדיף יסודי על שכר בסך 10,000 ₪ בהפרשות של 5+5+8.33. עבד המסכן שנה אחת ופוטר. נציב בנוסחה.
 A – ערך פדיון כולל בפוליסה - 15,400 ₪ - לפי פרמיה בסך 22,000 ₪ וערך פדיון מיוחד בשיעור 70%.
 P – שיעור הפרשה לפיצויים - 8.33.
 R – שיעור הפרשה כוללת - 18.33.
 T – פקטור שנקבע לפי סוג הפוליסה - 0.9

$$Z = \frac{A * P}{R * T} = \frac{8.33 * 15,400}{0.9 * 18.33} = 7,776$$

ערך פדיון הפיצויים הוא 10,000 ₪ (פרמיית פיצויים משוערכת) בעוד שפדיון הפיצויים למס הוא 7,776 ₪ בלבד.
 מבחינת ההתחשבות מול המעביד, יש בפוליסה 100% פיצויים.
 מבחינת ההתחשבות מול מס הכנסה, העובד מרוויח כי מחשיבים לו סכום נמוך משמעותית ביחס לסכום הפיצויים שקיבל בפועל.

דוגמא שניה – ערך פדיון פיצויים למס גבוה מערך פדיון הפיצויים

פלוגי בוטח בעדיף חיסכון טהור (תשואה 3%) על שכר בסך 10,000 ₪ בהפרשות של 5+5+8.33. עבד 35 שנה ופוטר. נציב בנוסחה.
 A – ערך פדיון כולל בפוליסה - 1,348,356 ₪.
 P – שיעור הפרשה לפיצויים - 8.33.
 R – שיעור הפרשה כוללת - 18.33.
 T – פקטור שנקבע לפי סוג הפוליסה - 1.0

$$Z = \frac{A * P}{R * T} = \frac{8.33 * 1,348,356}{1.0 * 18.33} = 612,755$$

ערך פדיון הפיצויים הוא 350,000 ₪ (35 שנות פרמיית פיצויים משוערכת) בעוד שפדיון הפיצויים למס הוא 612,755 ₪.
 מבחינת ההתחשבות מול המעביד, יש בפוליסה 100% פיצויים.
 מבחינת ההתחשבות מול מס הכנסה, העובד "נדפק" כי מחשיבים לו סכום גבוה משמעותית ביחס לסכום הפיצויים שקיבל בפועל.

מסקנה חשובה

מרבית העוסקים בתחום נוטים לחשוב שלעולם פדיון פיצויים למס גבוה מפדיון פיצויים.
 זה לא נכון. הנכון הוא, שבהתאם לשיעורי ההפרשות, כמות הריסק בפוליסה, התשואה והתקופה, פדיון הפיצויים למס יכול להיות גבוה מפדיון הפיצויים ולהיפך.
 אם פדיון הפיצויים למס נמוך מפדיון הפיצויים, המבוטח שמח.
 אם פדיון הפיצויים למס גבוה מפדיון הפיצויים, המבוטח עצוב ולעתים מסכן. ממש מסכן. שוו בנפשכם שאותו עובד, עבד מגיל 22 ועד גיל 57, פטור ומיד החל לעבוד אצל מעביד חדש. שמח וטוב לב רואה בדמיונו את הרכב החדש שקונה ומתחשבן על הפיצויים.

- ל- 35 שנה התקרה היא 428,050 ש"ח.
- היתרה בסך 184,705 ₪ חייבת ועליה, נניח שנדרש לשלם 37,000 ₪.
- נניח שרוצה לבצע רצף קצבה מכסימלי. הסכום המרבי במקרה זה, כפי שנראה בהמשך, הוא 428,050 ₪. יתרת ה- 184,705 ₪ הם מספר תחשיבי. זה לא כסף שניתן למשוך אותו ולהחיל עליו רצף קצבה ויש להתחשבן עליו. מצב זה מייצר לעובד בעיה שכן את כל הפיצויים יעד לקצבה ויתרת התגמולים לא ברי משיכה. אז מהיכן יביא כסף לתשלום המס?

עוד שתי דוגמאות מספריות

- שתי תוכניות בהן הפרשה בשיעור של 5+5+8.33 על שכר 10,000 ₪. נניח שהתשואה הריאלית על מרכיב החיסכון היא 3% נטו.
- האחת, **עדיף יסודי** משנת 1995 שבה 28% מהפרמיה מופנה להוצאות ולריסק ו- 72% לחיסכון. למרות זאת, ב- 5 השנים הראשונות ערך הפדיון הוא רק 70% מהפרמיה. בפוליסה זו ערכו של T הוא 0.9.
  - השנייה, **חיסכון טהור**. בפוליסה זו ערכו של T הוא 1.0.

המצב ממש אחרי הפקדת הפרמיה הראשונה

נושא	עדיף יסודי	חיסכון טהור
פרמיה כוללת	10,000 * 18.33% = 1,833	
פדיון פיצויים	833	
ערך פדיון כולל	1,833 * 0.7 = 1,283	1,833
פדיון פיצויים למס	[1,283 * 8.33 / 18.33] / 0.9 = 648	1,833 * 8.33 / 18.33 = 833
פדיון תגמולים	1,283 - 833 = 450	1,833 - 833 = 1,000

המצב אחרי 30 שנה

נושא	עדיף יסודי	חיסכון טהור
פרמיה כוללת	10,000 * 18.33% * 30 = 660,000	
פדיון פיצויים	833 * 30 = 300,000	
ערך פדיון כולל	Fv(1833*0.72,3%,30) = 763,900	Fv(1833,3%,30) = 1,060,972
פדיון פיצויים למס	[763,900 * 8.33 / 18.33] / 0.9 = 385,807	1,060,972 * 8.33 / 18.33 = 482,259
פדיון תגמולים	763,900 - 300,000 = 463,900	1,060,972 - 300,000 = 760,972

אז מה ההסבר לשכר במבוטח בסך 24,221 ₪ ללא פיצויים חייבים בעזיבת עבודה?

מדובר בסיפור אמיתי. בין השנים 2001-2006 תוכנת הפרישה שלי דאז, תוכנת מיטבית™ (כיום סימן רשום של בנק הפועלים), הייתה מותקנת לניסיון במס הכנסה, אצל פקיד שומה פתח תקווה. בזמנו, התבקשתי להעביר הרצאה בנושא למחלקה המשפטית. בסיום ההרצאה עלה נושא פדיון הפיצויים למס. לאחר שהסברתי את הרשום מעלה החלטתי לתת להם דוגמא "קטלנית" בעזרת מחולל ההצעות האוטומטי במונחי נטו אחרי מס בתוכנת מיטבית™. בזמנו, לא הייתה מגבלה לרכישת ריסק מהתגמולים והמגבלה היחידה שהייתה, התרכזה בהבטחת 100% פדיון פיצויים.

לבחור בן 30, בשכר 24,221 ₪ (המספרים אז היו נמוכים יותר לפי התקרות של אותו מועד), בהפרשות של 18.33%, ביקשתי מהמערכת ריצה אוטומטית לגיל 65 כשהמטרה הייתה מכסימום ריסק תוך שימוש בעדיף במסלול סכום ביטוח מובטח. לשם כך, המערכת הפרישה את הפרמיה המכסימלית לרכישת ריסק תוך כדי שהיא מייצרת ערך פדיון אך ורק לצורך שמירה על 100% פדיון פיצויים. נציב בנוסחה.

A – ערך פדיון כולל בפוליסה - 847,735 ₪.

P – שיעור הפרשה לפיצויים – 8.33.

R – שיעור הפרשה כוללת – 18.33.

T – פקטור שנקבע לפי סוג הפוליסה – 0.9.

$$Z = \frac{A * P}{R * T} = \frac{8.33 * 847,735}{0.9 * 18.33} = 428,050$$

ערך פדיון הפיצויים הוא 847,735 ₪ (35 שנות פרמיית פיצויים משוערכת) בעוד שפדיון הפיצויים למס הוא 428,050 ₪ שהוא בדיוק סכום התקרה לפי 12,230 ₪ כפול 35 שנות עבודה. לקח להם כמה שניות להבין שניצול נכון (התוכנה חישובה.... לא אני....) של נוסחת פלדמן הביא לכך ששכיר המשתכר בערך פי שתיים מהתקרה, יפרוש ללא פיצויים חייבים!!

אני מדגיש: לא שיהיו לו פיצויים חייבים אבל לא ישלם מס. לא יהיו לו פיצויים חייבים כלל!!

יועצת משפטית בכירה קמה מכסאה, דפקה על השולחן ואמרה: "אני לא ארשה דבר כזה".

השבתי לה שקצת מאוחר לזה שכן רק לאחרונה אישרתם סדרת פוליסות מסוג זה.

ומה לגבי פיצויים למס רצף קצבה?

נחזור לפוליסת עדיף יסודי אשר חושבה לעיל, שבה 300,000 ₪ פדיון פיצויים ו-385,807 ₪ פדיון פיצויים למס. האם במקרה של עזיבת עבודה האם נוכל להחיל רצף קצבה על 300,000 ₪ או על 385,807 ₪? התשובה ברורה והיא 300,000 ₪. להלן ההסבר.

• פקודת מס הכנסה (כידוע, אינני אוהב לצטט את הפקודה אבל כאן אין ברירה).

○ וזו לשון סעיף 9(א7)(א)(4) (א)

▪ **עובד שעם פרישתו ממעבידו עמדו לזכותו בקופת גמל לפיצויים או במרכיב הפיצויים בקופת גמל לקצבה כספים המיועדים למענק פרישה.....**

○ וזו לשון סעיף 9(א7)(ז) (ז)

▪ **ככפוף לאמור בפסקת משנה (א)(4)(א), רואים מענק הון עקב פרישה וכן מענק הון עקב מוות כמענק שנחקבל גם אם נשאר מופקד בקופת גמל; הוראה זו לא תחול על סכומים העומדים לזכותו של עובד שפרש בקופת גמל לקצבה, אם בעת פרישתו הודיע למנהל על רצונו להמשיך ולהשאירם למטרת תשלום קצבה;**

○ נבחן את האלמנט המרכזי המופיע בסעיף:

▪ **סכומים העומדים לזכותו של עובד שפרש בקופת גמל לקצבה.**

○ אם נבחן את הדוגמא לעיל בפוליסת עדיף יסודי לאחר 30 שנה. מה הסכום אשר עומד לזכות העובד? איך שאני לא

מנסה לעקם את המספרים, לזכות העובד עומדים 300,000 ₪. אם זה הסכום שעומד לרשותו, איך יוכל לבקש רצף קצבה על 385,807 ₪?

• העברה לא מותרת של כספים.

○ רגע לפני הפרישה בפוליסה 300,000 ₪ פיצויים ו-463,900 ₪ תגמולים. נניח לרגע שניתן לבצע רצף קצבה לפי ערך פיצויים למס בסך 385,807 ₪. החלת הרצף איננה משנה את ערך הפדיון הכולל בפוליסה והוא נותר 763,900 ₪. אם מתוך ערך הפדיון הכולל, 385,807 ₪ ברצף קצבה אזי מרכיב התגמולים בפוליסה ירד לערך של 378,093 ₪. פועל יוצא מכך שתוך כדי ביצוע הרצף, הועברו 85,807 ₪ מסעיף תגמולים לסעיף פיצויים. האם זו העברה מותרת?

• מצבים אבסורדיים

○ נניח שבפוליסה זו יושבת על מרכיב השכר הגבוה כך שכל התגמולים מייצרים קצבה מוכרת. זה אומר, שעל קצבה שמקורה ב-85,807 ₪ (אלה שעברו לצורך רצף הקצבה לפיצויים) יוכל לדרוש העובד לקבל קצבה מוכרת. על פי ההגדרה מדובר בתשלומים פטורים. זה שעברו מתגמולים לפיצויים לא משנה את העובדה שמקורם בתשלומים פטורים.

○ נניח שהפוליסה סולקה בשנת 2000 והצבירות בה עדיין כמו אלה הרשומות בטבלה. זה אומר שהתגמולים בסך 463,900 ₪ ברי משיכה חד פעמית בדרך של פדיון. נניח שדקה לפני העזיבה מושך העובד את כל התגמולים. בהינתן שבפוליסה נותרו רק 300,000 ₪, האם יוכל להחיל עליו רצף קצבה על סכום בסך 385,807 ₪?

ואיך נוהגות חברות הביטוח?

נכנעו ללחץ המבוטחים ומאפשרות רצף קצבה גם על פיצויים למס.

ומה כל זה קשור לתוכנת נכסים?

היא מחשבת הכל עבורך באופן אוטומטי.